

RAPORT DE ACTIVITATE

în perioada de implementare a grantului MOL – GFMND-1404

2014-2015

Secretariatul Consiliului Național de Coordonare a Programelor
Naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu
transmitere sexuală și de control al Tuberculozei

CNC TB/SIDA

CUPRINS

Abrevieri	2
Despre CNC TB/SIDA și Fondul Global	3
Procesul de Supraveghere/ Oversight	4
Ședințe CNC TB/SIDA	4
Ședințe CNE	5
Vizite de supervizare	5
Activitatea GTL	6
Raportarea RP	6
Implicarea constituenților	7
Raportarea GARP 2014	7
Implementarea proiectului KAP	8
Elaborarea notelor de concept în cadrul NMF	8
Analiza eficienței alocațiilor financiare HIV/SIDA	9
Evaluarea managementului PN	10
Elaborarea proiectelor programelor naționale TB și HIV/SIDA	10
Evaluarea fezabilității CNC TB/SIDA	11
Fortificare de capacități	12
Vizită de studiu în Estonia	12
Informare și comunicare	14
Priorități pentru Grantul CNC 2016-2017	15

Abrevieri

CNC	Consiliul Național de Coordonare a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA/ITS și de control TB
CDI	Consumatori de droguri injectabile
FG	Fondul Global pentru Combaterea SIDA, Tuberculozei și Malariei
GTL	Grupuri Tehnice de Lucru
ITS	Infecții cu Transmitere Sexuală
KAP	Populații Cheie Afectate
NMF	Noul Model de Finanțare
NC	Note de concept
PN	Programe Naționale
PTHS	Persoanele care trăiesc cu HIV/SIDA
RP	Recipienți Principali ai granturilor FG
SR	Subrecipienții
SDMC	IMSP Spitalul Dermatologie și Maladii Comunicabile (SDMC)
TB	Tuberculoza

DESPRE CNC TB/SIDA ȘI FONDUL GLOBAL

Consiliul național de coordonare a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei (CNC TB/SIDA) este o structură intersectorială de nivel național, care reflectă prioritățile și angajamentul Republicii Moldova în combaterea tuberculozei, HIV/SIDA și a infecțiilor cu transmitere sexuală (ITS). Scopul major al acestuia este de a contribui la implementarea eficientă a activităților din cadrul programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală (ITS) și de control al tuberculozei prin atragerea, coordonarea, monitorizarea și gestionarea granturilor oferite de organizațiile internaționale ca răspuns la necesitățile țării.

Totodată, CNC TB/SIDA reprezintă mecanismul central prin care Fondul Global de combatere SIDA, Tuberculozei și Malariei oferă resurse financiare Republicii Moldova pentru susținerea răspunsului național TB/HIV.

Consiliul național de coordonare este condus de președinte (ministrul Sănătății), asistat de trei vicepreședinți și Secretariatul CNC TB/SIDA. Nivelul decizional mai este susținut de **Comisia Națională de Experti (CNE)**, care are în sarcină supervizarea programatică nemijlocită a granturilor FG pentru susținerea programelor naționale în controlul TB și HIV/SIDA. La nivel operațional, activitatea CNC TB/SIDA este realizată prin intermediul a **8 grupuri tehnice de lucru (GTL)**: trei GTL pe componenta HIV/SIDA/ITS; trei GTL pe componenta TB și două GTL mixte.

Donatorul principal al Republicii Moldova în controlul TB/HIV este Fondul Global pentru combaterea SIDA, Tuberculozei și Malariei (FG). Acesta reprezintă o instituție financiară internațională pentru combaterea SIDA, Tuberculoza și Malaria printr-o abordare specifică secolului XXI: parteneriat, transparență, instruire constantă și finanțare bazată pe rezultat. FG a fost creat în anul 2002 și încurajează parteneriatele între guvern, societatea civilă, sectorul privat și comunitățile persoanelor care trăiesc cu aceste boli.

PROCESUL DE SUPRAVEGHERE / OVERSIGHT

Supervizarea procesului de implementare a programelor naționale de control al maladiilor TB și SIDA, dar și a granturilor de finanțare oferite de donatorii internaționali, reprezintă una din funcțiile de bază ale Consiliului Național de Coordonare a PN TB/SIDA.

În scopul asigurării procesului de supraveghere în perioada de raportare au fost realizate următoarele activități:

● **Organizarea ședințelor ordinare și extraordinare ale CNC TB/SIDA**

În perioada anilor 2014-2015, membrii CNC TB/SIDA s-au convocat în cinci ședințe ordinare și o ședință extraordinară. În cadrul acestor ședințe, membrii CNC TB/SIDA au abordat cele mai importante probleme/aspecte din cadrul sistemului de sănătate cu referire la maladiile TB/SIDA/ITS.

1. Perfectarea, în cadrul unui dialog de țară incluziv și sustenabil, a proiectelor programelor naționale de control al TB și HIV/SIDA/ITS în perioada 2016-2020.
2. Perfectarea notelor de concept pentru granturile standard TB și HIV, disponibile R. Moldova în cadrul Noului Model de Finanțare al Fondului Global pentru combaterea SIDA, Tuberculozei și Malariei în susținerea răspunsului național TB/HIV pentru perioada 2015-2017;
3. Evaluarea și reconfirmarea mecanismului combinat dual-track de alocare a granturilor Fondului Global - prin intermediul unui Recipient Principal din sectorul public și unul din sectorul nonguvernamental pentru implementarea granturilor Noului Model de Finanțare (NMF).
4. Supervizarea și monitorizarea procesului de implementare a granturilor Fondului Global de către Recipientii Principali (UCIMP și Centrul PAS), cât și subrecipientii acestora.
5. Realocarea eficientă a soldurilor disponibile de RP în procesul de implementare a granturilor consolidate din rundele precedente.
6. Mitigarea riscurilor de întrerupere a serviciilor disponibile pentru persoanele afectate de TB și HIV, în special accesul la tratamentul acestor maladii;
7. Realizarea unui dialog de țară complex privind sustenabilitatea programelor naționale TB/HIV în 2016-2020, în contextul situației social-economice create în Republica Moldova, dar și a angajamentelor contractuale asumate față de donator.
8. Susținerea cererilor de finanțare în cadrul granturilor regionale pentru care au aplicat ONG-urile și comunitatea persoanelor afectate de TB și HIV, membri ai CNC TB/SIDA.
9. Participarea:
  - în cadrul studiului internațional de fezabilitate privind modul de integrare a CCM-urilor în structurile naționale de sănătate;
  - la evaluarea Strategiei FG 2012-2016, realizată la mijloc de termen;
  - la împărtășirea pe arena internațională a bunelor practici CNC TB/SIDA din Moldova cu referire la implicarea sectorului civil și KAP în procesele de țară.

Procesele bine coordonate și deciziile asumate în cadrul ședințelor CNC au contribuit la *încheierea*, în termenii stabiliți și cu rating bun, a granturilor consolidate; *accesarea* granturilor Noului Model de Finanțare (ianuarie și iunie 2015) și *remiterea* la Guvern a proiectelor noilor Programe Naționale TB și HIV/SIDA (finele anului 2015).

● Organizarea ședințelor de supraveghere a Comisiei Naționale de Experți

Comisia Națională de Experți (CNE) este o comisie independentă care are misiunea de a asigura procesul de supraveghere programatic a implementării activităților realizate în contextul granturilor oferite de Fondul Global în susținerea programelor naționale TB și HIV/SIDA.

Membrii CNE se întrunesc semestrial pentru a analiza datele generate de instrumentul numit „*Tabel programatic de evaluare*”, care evaluează trei indicatori macro: managementul programului, performanța programatică și performanța financiară.

În perioada 2014 – 2015, membrii CNE s-au întrunit în cadrul a patru ședințe de lucru și au examinat următoarele subiecte:

1. Supravegherea și evaluarea programatică semestrială a rezultatelor procesului de implementare a granturilor oferite Republicii Moldova de Fondul Global și gestionate de Recipientii Principali (RP) - IP UCIMP RSS și Centrul PAS;
2. Elaborarea și prezentarea către CNC a recomandărilor integrate – propuse de CNE și FG în baza supervizării semestriale a granturilor TB și HIV (exercițiu realizat în paralel la nivel de țară și donator pentru aceeași perioadă de referință);
3. Vizitele de supervizare organizate în contextul evaluării progreselor și problemelor programatice, financiare și de management înregistrate de către RP/SR în procesul de realizare a granturilor Fondului Global (FG);
4. Elaborarea chestionarelor ca instrument de pregătire prealabilă a vizitelor și cunoașterea contextului în care are loc implementarea proiectelor;
5. Monitorizarea procesului de realizare a recomandărilor CNE.

La sfârșitul anului 2015, CO a inițiat un dialog cu privire la necesitatea de a eficientiza activitatea comisiei și procesul de supraveghere a granturilor GF. Reuniunea tehnică a CO, ce a avut loc la 10 decembrie 2015, a fost o oportunitate pentru membrii CO, RP și coordonatorii programelor naționale TB/HIV, de a discuta punctele forte și punctele slabe ale procesului de supraveghere, în ceea ce privește actorii și instrumentele. Profitând de prezența în Moldova a experților European Health Group, Tim Clary și Mohammed Oubnichou, ca parte a studiului de sustenabilitate CCM, membrii CO au beneficiat de o sesiune de suport tehnic cu privire la instrumentele alternative de supraveghere și necesitatea de a reconsidera conceptul de supraveghere programatică.

● Organizarea vizitelor de supervizare a proiectelor susținute prin intermediul granturilor FG

Vizitele de supervizare reprezintă încă o activitatea a procedurii de supraveghere a granturilor Fondului Global, implementate în Republica Moldova. Această practică se desfășoară în conformitate cu prevederile Manualului Operațional al CNC TB/SIDA, cât și a ToR specifici, și are menirea de a confirma sau suplina datele etalate de tabelele programatice.

Vizitele de supervizare sunt parte a evaluării semestriale, de către Comisia Națională de Experți (CNE), a progreselor și problemelor programatice, financiare și de management înregistrate de către RP/SR și presupun vizitarea nemijlocită a locațiilor/proiectelor susținute prin intermediul acestor granturi.

Pe parcursul anilor 2014 - 2015, Secretariatul CNC TB/SIDA a organizat vizite de supervizare în cadrul următoarelor 6 instituții:

- Centrul Social Regional (CSR) “Renașterea” pentru susținerea PTHS;
- Institutul de Ftziopneumologie (IFT) “Chiril Draganiuc”;
- Penitenciarul Nr. 4 din or. Cricova;
- Penitenciarul Nr. 15 din or. Cricova;
- Centrul Comunitar pentru susținerea persoanelor cu TB din Criuleni;
- Dispensarul Narcologic Republican (DNR);
- Asociația Obștească AFI (Act For Involvement).

Problemele identificate în cadrul vizitelor de supervizare au fost ulterior abordate în cadrul ședințelor GTL și CNE. Rapoartele privind vizitele de supervizare și minutele ședințelor sunt plasate pe site-ul www.ccm.md.

● **Activitatea Grupurilor Tehnice de Lucru GTL din cadrul CNC TB/SIDA**

Ca parte componentă a procesului de supervizare a programelor naționale și proiectelor internaționale este considerată și activitatea celor 8 grupuri tehnice de lucru GTL din cadrul CNC TB/SIDA. Funcțiile majore exercitate de GTL constau în suportul acordat pentru dezvoltarea proiectelor de programe, strategii, propuneri de granturi la nivel național și internațional în domeniul controlului și profilaxiei infecțiilor HIV/SIDA și TB; monitorizarea și evaluarea situației în domeniu și participarea la supervizarea realizării programelor naționale și granturilor cu finanțare externă realizate în susținerea acestora.

Atuul GTL, ca structură, componență, grad de profesionalism și expertiză, rezidă în platforma eficientă de conlucrare multisectorială, transparentă și participativă. În perioada de raportare (2014-2015), membrii GTL s-au convocat în circa 60 de ședințe separate și/sau comune, aducându-și aportul la realizarea următoarelor activități:

1. Elaborarea programelor naționale de prevenire și control TB și HIV/SIDA pentru 2016-2020;
2. Perfectarea notelor de concept pentru granturile Noului Model de Finanțare (FG);
3. Validarea datelor/indicatorilor pentru diverse procese de raportare națională asupra fenomenului de combatere TB și HIV/SIDA (GARPR/UNGASS, inclusiv Declarația de la Dublin, NASA, Spectrum, Investment Case etc.);
4. Participarea în realizarea studiilor de cercetare în rândul populațiilor cu risc sporit de infectare;
5. Asigurarea serviciilor de control și prevenire a infecțiilor TB și HIV/SIDA în sectorul civil și în sectorul penitenciar;
6. Susținerea activităților de informare și sensibilizare privind combaterea HIV/SIDA și Tuberculozei.

Ședințele tehnice ale GTL au fost documentate prin procese-verbale și sunt publicate pe site-ul www.ccm.md.

● **Publicarea rapoartelor elaborate de Recipienții Principali**

Recipienții Principali care gestionează granturile FG în Republica Moldova sunt **IP UCIMP DS** (instituție publică) și **Centrul PAS** (instituție nonguvernamentală).

În perioada anilor 2014 – 2015, RP au implementat *două granturi consolidate* pe componentele TB și HIV oferite de Fondul Global în cadrul rundelor precedente de finanțare, în susținerea programelor naționale pentru controlul TB și HIV/SIDA (“Consolidarea Controlului Tuberculozei în Republica Moldova” și “Creșterea Accesului la servicii de Prevenire, Tratament și Îngrijire în cadrul Programului Național de Prevenire și Control HIV/SIDA/ITS 2006-2010 și reducerea morbidității și mortalității și impactului HIV asupra persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA 2010-2014” – **UCIMP**; “Sporirea rolului

pacientului și a comunității în controlul tuberculozei în Moldova” și “Reducerea impactului HIV în Republica Moldova” - **Centrul PAS**).

În anul 2015, RP au început implementarea a două granturi în cadrul NMF (“Fortificarea Controlului Tuberculozei în Republica Moldova”, (iulie 2015) și “Fortificarea controlului infecției HIV în RM” (ianuarie 2015) – **UCIMP** și “Fortificarea controlului HIV în R. Moldova” (ianuarie 2015) și “Consolidarea controlului Tuberculozei în Republica Moldova” – **Centrul PAS**).

Recipienții principali (RP) elaborează trimestrial (UCIMP) și semestrial (Centrul PAS), rapoarte de progres privind implementarea proiectelor. Acestea descriu activitățile realizate, indicatorii de performanță ai programului și informații despre utilizarea fondurilor. Întru asigurarea transparenței, dar și oferirea accesului la informații complexe tuturor celor interesați de acest domeniu, Secretariatul CNC TB/SIDA plasează rapoartele de progres pe pagina web a Consiliului – www.ccm.md.

Pentru a vedea rapoartele de progres accesați – www.ccm.md – compartimentul Fondul Global – Recipienții Principali – Rapoarte

IMPLICAREA CONSTITUENȚILOR ÎN PROCESELE NAȚIONALE

Procesele complexe de coordonare, implementare, monitorizare a programelor naționale și a granturilor FG solicită implicarea responsabilă a tuturor actorilor și a grupurilor constituente. Susținerea și încurajarea implicării cât mai multor constituenți multisectoriali în aceste procese este o prioritate pentru CNC și pentru grantul FG oferit pentru CNC.

În perioada 2014-2015, constituenții CNC au fost implicați în exerciții ample de nivel național și internațional.

● **Raportarea națională a progresului răspunsului HIV GARPR 2014**

Raportarea globală a progresului național privind răspunsul la HIV/SIDA reprezintă un angajament al țării asumat în contextul “Declarației Politice: Intensificarea eforturilor de eliminare a HIV/SIDA” (Rezoluția 65/277 a Adunării Generale ONU, 2011), dar și în realizarea Programului național de prevenire și control a infecției HIV/SIDA.

Indicatorii raportați în cadrul GARPR 2014 au fost construiți în jurul celor 10 ținte globale, care au fost stabilite în cadrul Declarației ONU pentru HIV/SIDA:

- Reducerea transmiterii sexuale a HIV cu 50% către 2015;
- Reducerea transmiterii HIV printre PID cu 50% către 2015;
- Eliminarea infecțiilor noi printre copii către 2015 și reducerea mortalității materne
- Acces universal la tratament ARV către 2015;
- Reducerea mortalității prin TB în rândul persoanele care trăiesc cu HIV cu 50% către 2015;
- Eliminarea deficitului financiar;
- Eliminarea inegalităților gender;
- Eliminarea stigmei și discriminării;
- Fortificarea integrării HIV.

Instrumentele și sursele de date care au stat la baza evaluării naționale variază în dependență de fiecare indicator: sisteme informaționale de sănătate, studii de supraveghere și comportamentale

(IBBS), sistemul statistic de rutină privind evidența pacienților, studii populaționale specifice, estimări naționale în baza softului SPECTRUM ș.a.

Exercițiul de raportare a fost realizat în cadrul unui amplu proces de colectare, analiză și validare a datelor, care a presupus eforturi comune din partea mai multor actori cheie în controlul HIV, inclusiv implicarea și participarea societății civile la toate etapele de elaborare a raportului GARPR 2014.

În realizarea acestui exercițiu, Guvernul a beneficiat de suport din partea partenerilor multilaterali: UNAIDS, OMS, UNICEF, etc.

Notă: Raportul final privind progresului HIV GARPR 2014 poate fi accesat la următorul link:

http://aids.md/aids/files/1456/GARPR_2015_Republic_of_Moldova_Last.pdf

● **Implementarea proiectului pilot pentru consolidarea procesului de implicare a societății civile/populațiile țintă KAP (key affected populations) în toate procesele de nivel național ce țin de răspunsul TB/HIV**

Societatea civilă, inclusiv PTH și TB, și populațiile în risc sporit de infecție alcătuiesc cca 40 % din membrii CNC cu drept de vot.

În cadrul Noului Model de Finanțare (NFM), Fondul Global reiterează importanța de a asigura participarea și implicarea societății civile, populațiilor-cheie afectate, inclusiv comunitățile persoanelor care trăiesc cu SIDA, TB și Malaria în procesele naționale. În acest context, în 2013, FG a demarat proiectul-pilot "*Consolidarea procesului de implicare a societății civile/KAP*", Republica Moldova fiind una din cele 10 țări ale lumii selectate pentru implementare și unică în spațiul fost sovietic.

Scopul de bază al proiectului pilot este încurajarea Consiliului Național de Coordonare (CCM) de a asigura participarea populațiilor cheie afectate în luarea deciziilor la nivel de țară și monitorizarea rezultatelor în cadrul Noului Model de Finanțare.

Implementarea proiectului pilot KAP a permis: un dialog mai eficient și organizat al comunităților de persoane afectate de TB și HIV și populațiile cheie în cadrul CNC; planificarea strategică a implicării KAP în procesele naționale; formarea și consolidarea capacităților KAP pe domenii de importanță majoră pentru respectarea drepturilor și intereselor persoanelor care trăiesc cu HIV și TB; impunerea unei voci sigure și bine coordonate în dialogul de țară pe marginea aplicațiilor către FG, elaborarea PN TB/HIV etc.

● **Elaborarea notelor de concept pentru granturile Noului Model de Finanțare al FG**

În ianuarie 2014, Republica Moldova a fost invitată să aplice pentru două granturi standard, (TB și HIV), lansate de Fondul Global în cadrul Noului Model de Finanțare (NMF). Această inițiativă a fost acceptată și considerată necesară pentru susținerea în continuare a programelor naționale în controlul TB și HIV/SIDA.

În acest scop, CNC TB/SIDA a asigurat procesul de elaborare a notelor de concept în cadrul unui amplu dialog de țară cu implicarea tuturor actorilor vizați. Conceptele pentru granturile oferite de FG au fost corelate și ajustate în conformitate cu prioritățile și obiectivele programelor naționale.

Suma disponibilă pentru Republica Moldova în cadrul acestor granturi este de cca **39 431 784 USD**.

Cele două granturi au sarcina de a suplini o parte din resursele necesare R. Moldova pentru prestarea serviciilor de diagnosticare, tratament, îngrijire și suport pentru persoanele afectate de TB și HIV pe ambele maluri ale Nistrului.

Comparativ cu rundele precedente de finanțare, procesul de aplicare pentru granturile Fondului Global în cadrul Noului Model de Finanțare a fost realizat cu respectarea deplină a principiilor transparenței, participării și responsabilității pentru indicatorii și obiectivele trasate asumate de toți factorii de decizie, inclusiv comunitatea celor afectați de cele două maladii.

Procesul de elaborare a notelor de concept a inclus următoarele etape:

1. Adoptarea unui *Plan național de dezvoltare a aplicațiilor pentru granturile standard HIV și TB aprobat de membrii CNC TB/SIDA*;
2. Aprobarea mecanismului de finanțare dual-track și confirmarea RP: IP UCIMP RSS și Centrul PAS pentru implementarea granturilor standard;
3. Constituirea grupului de lucru pentru elaborarea notelor de concept format din experți în prevenirea HIV/SIDA și TB, reprezentanți din cadrul Ministerului Sănătății, coordonatorii programelor naționale de pe ambele maluri ale Nistrului, Recipientii Principali, reprezentanți ai organizațiilor internaționale UNAIDS și OMS, reprezentanți ai comunității persoanelor care trăiesc cu TB și HIV/SIDA;
4. Aprobarea cotei de distribuție în proporție de 50 la sută per program din suma anunțată de Fondul Global pentru 2015-2017;
5. Asumarea angajamentelor contractuale stabilite de donator;
6. Documentarea și reflectarea tuturor etapelor de elaborare și consultare a proiectelor de documente parte a Notelor de Concept pe site-ul CNC (www.ccm.md).

În conformitate cu termenele stabilite, Notele de Concept au fost remise donatorului în luna mai (grantul HIV) și în august (grantul TB). Această etapă a fost urmată de **evaluarea cererilor** de către Comitetul pentru Revizie Tehnică al FG; **crearea granturilor** cu participarea reprezentanților FG și CNC; **aprobarea granturilor** de către Consiliul de administrare al FG; **implementarea granturilor** în baza unor Memorandumuri tripartite semnate între Recipientii Principali – IFP “Chiril Draganiuc” și SDMC – Ministerul Sănătății.

● Analiza eficienței alocațiilor financiare în domeniul HIV/SIDA/Investment Case

Evaluarea eficienței alocațiilor financiare în domeniul HIV (Investment Case) reprezintă un exercițiu realizat cu scopul de a *identifica* intervențiile cost-eficiente în domeniu, *elabora* recomandări pentru optimizarea investițiilor și de a *determina* volumul de finanțare pe termen lung care să permită reducerea epidemiei, cât și asigurarea sustenabilității programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală.

Evaluarea respectivă a permis identificarea căilor de optimizare a investițiilor în controlul infecției HIV, în șase țări ale regiunii Europei de Est și Asiei Centrale: Armenia, Belarus, Kazahstan, Kârgâzstan, Moldova și Ucraina, conform unei metodologii unice, cu ajustări specifice fiecărei țări.

Exercițiul național de estimare a investițiilor în controlul HIV a jucat un rol semnificativ pentru procesul de elaborare a proiectului de program național, deoarece rezultatele Investment Case au permis focusarea activităților incluse în noul program național și eficientizarea bugetului acestuia.

Întregul proces de realizare a acestui exercițiu a fost asigurat prin implicarea largă a tuturor constituenților interesați de domeniul HIV/SIDA și a fost susținut tehnic de către UNAIDS, OMS, Banca Mondială, PNUD și alte agenții tehnice.

● **Evaluarea managementului Programelor Naționale în domeniul TBC și HIV/SIDA&ITS**

Tuberculoza și HIV/SIDA continuă să fie probleme prioritare pentru sistemul de sănătate din Republica Moldova, iar prevenirea și controlul acestora constituie obiective strategice de interes național.

Chiar dacă Programul Național de control al Tuberculozei și Programul Național de control și prevenire HIV/SIDA/ITS pentru anii 2011-2015 s-au bazat pe principii și priorități ajustate politicilor și liniilor directorii internaționale, totuși, au mai persistat probleme semnificative în ceea ce privește managementul celor două programe.

Ca urmare a evaluării celor două programe naționale realizate în 2011 (PNHIV) și 2013 (PNTB) cu suportul și implicarea partenerilor/expertilor străini a apărut necesitatea unei analize complexe a managementului existent, care să permită o mai bună înțelegere a provocărilor întâlnite în procesul de implementare și identificarea propunerilor de consolidare a acestei componente în noile programe.

Respectiv, în perioada octombrie – decembrie 2015, expertul internațional **Peter Godwin**, a realizat o evaluare holistică *Raportul de evaluare a managementului Programelor Naționale în domeniul TBC și HIV/SIDA&ITS*, și a prezentat, la final, un set de scenarii și recomandări pentru îmbunătățirea managementului, guvernării și controlului PN în Republica Moldova.

Scopul fundamental al acestui exercițiu constă în a soluționa anormalitățile și inconsistențele apărute ca rezultat al multiplelor prezențe, roluri și responsabilități instituționale, odată cu creșterea Programelor Naționale și cu răspunsul lor la provocările dinamice tehnice și contextuale.

Raportul final, elaborat de expert, presupune un șir de pași concreți care urmează a fi întreprinși imediat de instituțiile ce asigură coordonarea și monitorizarea implementării programelor naționale.

● **Elaborarea proiectelor de programe naționale de control TB și HIV/SIDA**

Republica Moldova, în anul 2015, a inițiat procesul de elaborare a noilor programe naționale de control al infecției HIV și tuberculozei pentru anii 2016-2020. Acest proces a urmat logica dialogului incluziv și multisectorial, cu implicarea sectorului guvernamental, a agențiilor internaționale și sectorului nonguvernamental, inclusiv comunitatea persoanelor afectate de cele două maladii și populațiile în risc sporit de infecție (KAPs).

Etapele procesului de elaborare a proiectelor au inclus:

1. Instituirea Grupurilor de lucru responsabile de elaborarea proiectelor de program pentru ambele maladii și aprobarea Planurilor de activități și termenele limită;
2. Întrunirea sistematică a profesioniștilor din cadrul Grupurilor Tehnice de Lucru ale CNC TB/SIDA pentru: evaluarea răspunsului național față de epidemia HIV/SIDA/ITS, discutarea și elaborarea activităților în corespundere cu scopul și obiectivele stabilite ale noului PN, estimarea costurilor activităților și elaborarea bugetului noului program, elaborarea cadrului M&E, indicatorilor, procedurilor de raportare și evaluare a activităților noului PN.

3. Organizarea atelierelor de lucru în cadrul cărora au fost consultate și aprobate toate componentele programelor naționale.

Scopul și obiectivele programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA/ITS (2016-2020):

Scopul - Minimizarea consecințelor epidemiei HIV și ITS prin reducerea transmiterii, în special în populațiile cheie, precum și a mortalității asociate cu HIV.

Programul va fi realizat prin atingerea a 3 obiective:

- 1) Prevenirea transmiterii HIV și ITS, în special în populațiile cheie;
- 2) Asigurarea accesului universal la tratament, îngrijire și suport a persoanelor infectate cu HIV și infecții cu transmitere sexuală;
- 3) Asigurarea unui management eficient al Programului Național.

Scopul și obiectivele programului național de control TB (2016-2020):

Scopul - Reducerea poverii TB în Republica Moldova, inclusiv a TB rezistente la medicamente, prin asigurarea accesului universal la servicii de prevenire, diagnostic și tratament de calitate și aplicarea intervențiilor strategice centrate pe pacient.

PNTB are trasate 7 obiective:

- 1) Asigurarea accesului universal la diagnosticul precoce al tuturor formelor de tuberculoză, cu depistarea către finele anului 2020 a cel puțin 85% din numărul total estimat de cazuri cu TB cu forme rezistente la Rifampicină (RR/MDRTB);
- 2) Asigurarea accesului universal la tratament prin abordare centrată pe pacient cu obținerea ratei de succes printre cazurile noi de tuberculoză pulmonară bacteriologic confirmate de cel puțin de 85 % și printre cazurile cu tuberculoză multidrorezistentă nu mai joasă de 75% către anul 2020;
- 3) Realizarea activităților sinergice cu alte programe naționale de sănătate și reducerea poverii TB/HIV până la 5%;
- 4) Asigurarea măsurilor de profilaxie în controlul tuberculozei și menținerea unei rate de vaccinare BCG la naștere de cel puțin 95%;
- 5) Consolidarea capacităților sistemului de sănătate în scopul asigurării controlului eficient al tuberculozei;
- 6) Dezvoltarea și aplicarea instrumentelor noi și intervențiilor inovative în domeniul controlului tuberculozei;
- 7) Consolidarea implicării comunității și a organizațiilor societății civile în controlul tuberculozei prin abordare centrată pe pacient.

După prezentarea proiectelor de programe naționale la Ministerul Sănătății a urmat o etapă amplă de consultări publice care a cuprins: discuții în cadrul a 2 ședințe CNC (ședința ordinară din 16.10.15 și ședința extraordinară din 11.12.15) și la ședința Colegiului Ministerului Sănătății, expertiză internațională, publicarea proiectelor pentru dezbateri publice pe site-ul www.particip.gov.md. La finele anului 2015, Ministerul Sănătății a remis cele 2 proiecte pentru avizare ministerelor și agențiilor de resort.

● Evaluarea fezabilității CNC TB/SIDA

În anul 2015, Fondul Global a desfășurat un proces intens de elaborare a viitoarei Strategii de activitate 2017-2021 și ajustarea mecanismului de finanțare a granturilor oferite țărilor beneficiare. Acest proces a scos la rampă necesitatea realizării unui dialog tot mai actual privind

responsabilitatea țărilor implementatoare și sustenabilitatea CCM-urilor în calitatea de mecanisme de coordonare a granturilor.

Totodată, acesta a inițiat diverse discuții regionale privind viitorul sistemelor de sănătate, în special problema consolidării mecanismelor de coordonare a granturilor și sustenabilitatea serviciilor de control TB și HIV. Aceste procese vor influența considerabil posibilitățile de accesare a granturilor oferite de către donatorul internațional.

În acest context, Fondul Global a realizat, prin intermediul GIZ Backup Initiative și European Health Group (EHG), o evaluare internațională a cinci CCM-uri din întreaga lume, inclusiv CNC TB/SIDA din Republica Moldova. **Scopul acestui studiu este de a determina nivelul de sustenabilitate și identificarea opțiunilor de integrare în/cu alte structuri/mecanisme de coordonare existente în sistemul național de sănătate.**

În Moldova, studiul a fost realizat în două etape:

Etapă I (9 – 12 noiembrie 2015) – analiza situațională și evaluarea globală a CCM-urilor participante, inclusiv realizarea interviurilor cu factorii contextuali care influențează performanța și durabilitatea acestora (membrii CNC și structurile sale din toate grupurile constituente – ministere și instituții publice, agenții internaționale, societatea civilă și comunitatea persoanelor afectate de TB și HIV din republică, inclusiv regiunea de est);

Etapă II (8 - 12 decembrie 2015) – identificarea posibilităților de integrare a CNC TB/SIDA în organisme naționale eficiente de coordonare și stabilirea pașilor concreți în realizarea acestui obiectiv.

Studiul de fezabilitate a CNC a scos în evidență faptul că CCM-ul din Moldova se află în topul celor mai eficiente mecanisme din lume (conform evaluării FG din 2014). Evaluarea realizată de EHG a etalat și un grad înalt de integrare a CNC cu structurile de sănătate. Cu toate acestea, studiul a scos în vileag și unele aspecte care cer eforturi pentru îmbunătățirea funcțiilor și instrumentelor de activitate ale CNC, cât și opțiuni de realizare a acestora. Astfel, pentru următorul grant CNC devine prioritate: actualizarea componenței CNC, CNE și GTL; revizuirea regulamentului CNC și Manualului operațional; definitivarea procesului de integrare a CNC.

În acest sens, CNC trebuie să reconsidere avantajele și dezavantajele următoarelor opțiuni de integrare: 1. Biroul prim-ministrului; 2. Ministerul Sănătății; 3. Cancelaria de Stat; 4. Consiliul donatorilor din sectorul de sănătate din Republica Moldova.

Perspectivile de integrare și opțiunile propuse de experții EGH au fost prezentate și discutate în cadrul ședinței CNC TB/SIDA din 11 decembrie 2015.

Raportul final al studiului de fezabilitate urmează a fi prezentat beneficiarilor în primul trimestrul al anului 2016, paralel fiind necesar de elaborat și o foaie de parcurs privind integrarea CNC și asistența tehnică necesară acestui proces.

FORTIFICARE DE CAPACITĂȚI

● Vizită de studiu în scopul familiarizării cu experiența internațională privind implementarea strategiilor naționale în domeniul TB și HIV/SIDA

În 2015, Republica Moldova a elaborat noile programe naționale de control al infecției HIV și tuberculozei (TB) pentru anii 2016-2020. Aceste două programe urmează să încorporeze și planuri de durabilitate financiară pentru sursele necesare răspunsului național în aceste domenii. Tot în 2015, Consiliul Național de Coordonare (CNC) a demarat implementarea a două granturi nerambursabile de la Fondul Global (GFATM) pentru HIV și TB în contextul noului model de finanțare pentru anii 2015-2017. Ca și condiție obligatorie pentru debursarea deplină a fondurilor de grant, GFATM a solicitat confirmarea angajamentului Republicii Moldova de a contribui financiar la suportul serviciilor în TB și HIV prin preluarea treptată a costurilor acestor servicii din fondurile publice.

În anul 2014, Republica Moldova a semnat Acordul de Asociere cu UE, reiterând interesul țării de a se alătura spațiului comunitar, Moldova asumându-și angajamente pentru reforme în sectoarele economiei, financiar și justiției în vederea alinierii politicilor sale și cadrului său legislativ la directivele UE. Apropierea eventuală a acestor reforme, de rând cu micșorarea treptată a finanțării oferite de FG pot determina sistarea suportului financiar pentru Moldova din partea FG. Între timp, principalii actori implicați în răspunsul național la TB și HIV trebuie să-și dezvolte competențe robuste pentru a se conforma reformelor post-2015 în domeniile HIV și TB, inclusiv Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (SDG) și strategiilor OMS globale și regionale (Strategia End-TB 2016-2035 și Strategii globale ale sectorului de sănătate privind HIV, ITS și Hepatita Virală 2016-2021).

Abordările centrate pe pacient implică existența unor modele mai integrate de asistență și prestare de servicii la punctul de accesare a sistemului de sănătate, grație cărora pacienții cu probleme de sănătate multiple și complexe ar fi în stare să beneficieze de întreg spectrul de servicii de calitate bazate pe dovezi pentru infecția HIV, TB și/sau consumul intravenos de droguri (CID), inclusiv servicii de reducere a riscului de infectare, farmacoterapia cu metadonă, servicii complexe de reabilitare etc.

Cu scopul de a susține eforturile actorilor implicați în aceste domenii să facă față provocărilor, s-a propus efectuarea unei vizite de lucru într-un nou stat membru al UE, ce a trecut relativ recent prin experiența retragerii suportului financiar din partea GFATM. În final s-a optat pentru Estonia, reieșind din similitudinile de dimensiuni geografice, configurația sistemului de sănătate, parteneriatele existente etc. Vizita efectuată a contribuit la identificarea mai multor răspunsuri cu privire la administrare, finanțare, modele de asistență integrate, prestare de servicii etc. între diverse sectoare implicate, în scopul de a asigura în continuare durabilitatea programelor naționale.

Vizita de studiu organizată în comun de către Secretariatul CNC și Biroul de Țară al OMS în Republica Moldova, în perioada 7-11 septembrie 2015, a oferit participanților oportunitatea de a analiza cursul de acțiune, operațiunile și gestionarea programelor naționale pentru controlul TB și HIV, dar și alte domenii conexe din Estonia, cu potențial de adaptare și aplicare în Republica Moldova.

În mod specific, obiectivele vizitei au fost:

- Familiarizarea cu mecanismele din țară pentru coordonarea strategiilor naționale pentru bolile transmisibile și cu experiența Estoniei privind retragerea finanțării din partea GFATM, cu înțelegerea acțiunilor concrete și a gestionării strategiilor naționale în domeniul TB și HIV, inclusiv a funcțiilor de dirijare, domeniilor de responsabilitate etc.
- Familiarizarea cu experiența Estoniei privind asigurarea existenței unui sistem sanitar durabil pentru servicii integrate în TB/HIV;
- Studiarea abordărilor din Estonia și ajustarea/includerea strategiilor de control TB și HIV în sistemul sănătății publice din Moldova;
- Compararea holistică a dinamicii epidemiilor TB și HIV din cele două țări și examinarea celor mai bune abordări pentru planificarea pe termen lung și implementarea acțiunilor durabile în Moldova, cu implicarea Guvernului și a societății civile;
- Cunoașterea avantajelor și dezavantajelor tranziției Estoniei și gestionării bolilor transmisibile după procesul de aderare la UE;
- Considerarea abordărilor inovatoare în asistența medicală, în particular servicii integrate pentru patologii complexe, cum ar fi HIV, TB și CID.

În cadrul vizitei de studiu au participat 12 profesioniști, dintre care: membri CNC și specialiști principali din sectorul guvernamental și nonguvernamental, inclusiv comunitatea persoanelor care trăiesc cu TB și HIV, implicați în coordonarea programelor naționale de control al infecției HIV/TB, prestarea serviciilor oferite în CID și serviciilor de profilaxie, tratament și îngrijire pentru populațiile cu risc sporit de infectare.

Cunoștințele și practicile împărtășite de către colegii din Estonia vor fi aplicate în continuare, cu sprijinul colegilor de la OMS, în procesul de dezvoltare a programelor naționale de control al tuberculozei și HIV/SIDA (2016-2020) și a planurilor de durabilitate, precum și în reformele în acest domeniu inițiate în 2015 pe ambele maluri ale Nistrului.

COMUNICARE ȘI INFORMARE

Comunicarea și informarea operativă a constituenților este un obiectiv esențial în asigurarea unui mecanism calitativ de conlucrare cu toți actorii implicați în controlul TB și HIV/SIDA.

Pe parcursul anilor 2014 – 2015, comunicarea a fost punct cheie în procesul de realizare a notelor de concept pentru granturile Fondului Global, dar și în elaborarea proiectelor programelor naționale în cadrul dialogului de țară.

Secretariatul CNC TB/SIDA a menținut o platformă activă de comunicare cu toate grupurile-țintă: reprezentanții Fondului Global; reprezentanții altor donatori naționali și internaționali, membrii CNC TB/SIDA; membrii CNE; membrii grupurilor tehnice de lucru; echipele Recipientilor Principali; profesioniști din domeniul sănătății și alte domenii relevante.

Instrumentele și platformele de comunicare aplicate de Secretariatul CNC TB/SIDA:

- Comunicarea directă cu actorii vizați și prezentări informative în cadrul ședințelor CNC și CNE;
- Corespondența electronică;
- Notele informative tematice pentru constituenții și partenerii CNC;
- Profilul CNC TB/SIDA de pe site-ul de socializare FACEBOOK, care asigură informarea publicului larg, dar și vizibilitatea evenimentelor CNC.

Un instrument de comunicare strategic este pagina oficială a CNC TB/SIDA care reprezintă o platformă informativă atât pentru constituenți, cât și pentru publicul larg. Sistematic, site-ul www.ccm.md este actualizat cu noutăți din domeniul prevenirii și controlului TB și HIV/SIDA, informații relevante despre granturile Fondului Global și pune la dispoziția celor interesați documente importante din activitatea Consiliului Național de Coordonare a programelor naționale, partenerilor săi și donatorilor activi în controlul maladiilor comunicabile.

Începând cu luna noiembrie 2015, echipa Secretariatului CNC a fost suplinită de un consultant pe comunicare care este implicat nemijlocit în activitățile de informare și comunicare în cadrul CNC TB/SIDA.

PRIORITĂȚI PENTRU GRANTUL CNC 2016-2017

- Asigurarea procesului de supraveghere a implementării programelor naționale de control al maladiilor TB și HIV/SIDA, dar și a granturilor oferite de donatorii internaționali;
- Perfectarea planurilor de sustenabilitate ca parte componentă a programelor naționale de prevenire și control TB și HIV/SIDA pentru anii 2016 – 2020;
- Implicarea responsabilă a constituenților multisectoriali în procesul de coordonare, consultare, implementare, monitorizare a programelor naționale și a granturilor FG, dar și a altor proiecte aferente domeniului dat;
- Definitivarea procesului de integrare a CNC TB/SIDA în structurile de sănătate, prin identificarea și aplicarea scenariului optim de integrare, considerând recomandările Studiului internațional de fezabilitate a CCM-urilor realizat la comanda Fondului Global. Susținerea în continuare a implicării active a KAP în procesele naționale și din cadrul CNC realizate în controlul TB și HIV/SIDA;
- Actualizarea documentelor de funcționalitate a CNC TB-SIDA – regulamentul CNC, Manualul operațional etc.;
- Fortificarea mecanismului de supraveghere programatică prin întreprinderea unor pași concreți în eficientizarea activității Comisiei Naționale de Experti (actualizarea componenței nominale a membrilor, a formatului de întrunire; aplicarea de noi instrumente în procesul de supraveghere programatică ș.a.);
- Consolidarea activității Grupurilor Tehnice de Lucru din cadrul CNC TB/SIDA prin actualizarea componenței nominale, aplicarea instrumentelor standardizate de planificare și raportare a activităților realizate;
- Fortificarea capacităților CNC, în special după actualizarea componenței CNC și a cadrului sau normativ de activitate, dar și în contextul implementării noilor programe naționale de control TB și HIV/SIDA și a granturilor oferite de donatorii internaționali;
- Asigurarea procesului de informare și comunicare între toți actorii implicați în implementarea granturilor Fondului Global și programelor naționale de control TB și HIV/SIDA.